

Σάββας Στρούμπος

«Ένα έργο τέχνης μπορεί να εμφυσήσει τη σπίθα για ζωή»

Μάνια Ζούση

24/02/2020

Μελετά, ερευνά, επιμένει, δοκιμάζει, πειραματίζεται, συνδυάζει, κοπιάζει, συναντά νέα υλικά, αναδεικνύει καινούργια και προτείνει έναν άλλο τρόπο σκηνικής ανάγνωσης και αφήγησης του Σάμουελ Μπέκετ και του έργου του «Ευτυχισμένες μέρες», θέτοντας το ερώτημα τι σηματοδοτεί για εμάς σήμερα.

Ενσυνείδητος καλλιτέχνης και ανήσυχος πολίτης, ο σκηνοθέτης Σάββας Στρούμπος αναζητά τις προθέσεις του συγγραφέα και επιλέγει τα έργα με σκέψη και βάσανο που διατρέχει το παρόν μας.

«Η πολιτική διάσταση της τέχνης με ενδιαφέρει ιδιαίτερω. Και η κριτική λειτουργία στην τέχνη έχει τη σημασία της. Έχω την αίσθηση όμως, πως αυτό που ο άνθρωπος έχει ανάγκη σήμερα είναι η εμφύχωση. Αν ένα έργο τέχνης μπορεί να εμφυσήσει αυτήν τη σπίθα, ότι μέσα στη δυσκολία η ζωή έχει νόημα. Και μπορεί να συνεχιστεί. Και έχει δυνατότητα με την ανθρώπινη πρωτοβουλία να αυτομετασχηματιστεί κι οι όροι της να αλλάξουν. Νομίζω ότι δεν υπάρχει καλύτερο υλικό από τις «Ευτυχισμένες μέρες» γι' αυτό».

Μετά το «Περιμένοντας τον Γκοντό», όπου προσπέρασε τα κλισέ που έχουν συσσωρευτεί πάνω στο υλικό, ο Σάββας Στρούμπος συνεχίζει την έρευνά του πάνω στο έργο του μεγάλου Ιρλανδού επιχειρώντας να αντιμετωπίσει τις «Ευτυχισμένες μέρες» σε συνεργασία με την Ανέζα Παπαδοπούλου και την Έλλη Ιγγλίζ, σε μια παράσταση που κάνει πρεμιέρα στο «Θέατρο Άττις - Νέος Χώρος», την Τετάρτη 26 Φεβρουαρίου.

«Η πρόθεση ήταν να αντιμετωπίσουμε το υλικό χωρίς προκαταλήψεις, απαλλαγμένο ερμηνευτικά αλλά και αισθητικά από τις κυρίαρχες αναγνώσεις. Κι έτσι αυτό που αποκαλύφθηκε είναι η αίσθηση του θάρρους και η σπίθα για ζωή. Ενός ανθρώπου που βιώνει μια ακραία συνθήκη ύπαρξης στην εσχατιά του κόσμου. Παρ' όλες τις δύσκολες συνθήκες, η Γουίνι επιμένει και συνεχίζει και προσδοκά την ευτυχισμένη

μέρα. Αυτό, για μένα, είναι μια ανάγνωση και πολιτική και υπαρξιακή και μεταφυσική και ποιητική».

Ένα ρεβόλβερ στοχεύει τη Γουίνι

Για το πώς προσεγγίζει αισθητικά και παραστασιακά το έργο, ο βραβευμένος σκηνοθέτης ομολογεί πως δεν τηρεί τη συνθήκη καθήλωσης της Γουίνι μέσα στο καμένο χορτάρι. «Ο περιορισμός μπορεί να είναι υπαρξιακός, ψυχολογικός, κοινωνικός, φυσικός ή μεταφυσικός. Η Ανέζα κάθεται σε μια καρέκλα, πάνω σε έναν ξύλινο κύκλο με στηρίγματα. Και βρίσκεται εκεί σε όλη την παράσταση. Την ίδια ώρα, αφαιρούμε όλα τα αντικείμενα, από την ομπρέλα, το καπέλο, την τσάντα και το κραγιόν έως τη χτένα και την οδοντόβουρτσα, που σηματοδοτούν την επιμέλεια και το θάρρος για τη ζωή. Έτσι, η ίδια της η κατάσταση και η ψυχοσωματική της λειτουργία φέρει τον αγώνα απέναντι στον χρόνο. Επίσης, μέσα από τη χρήση των αντικειμένων, ο Μπέκετ δημιουργεί έναν αγωγό φιλοσοφικού στοχασμού που θελήσαμε να τον απελευθερώσουμε, προσδίδοντας έτσι και μια ποιητική διάσταση στην παράσταση.

Κρατήσαμε το ρεβόλβερ. Ένα διαρκές ενδεχόμενο αυτοκτονίας, που τελικά η Γουίνι δεν επιλέγει. Κάτι που δεν είναι καθόλου τυχαίο. Από άποψη βιογραφική, ο Μπέκετ, σε μια φάση της ζωής του, φλέρταρε κι ο ίδιος πολύ με την αυτοκτονία. Και τελικά το ξεπέρασε.

Το ρεβόλβερ, ζωγραφισμένο από τον εικαστικό Ηλία Παπανικολάου, βρίσκεται στην πλάτη της Γουίνι, σαν να στοχεύει διαρκώς το κεφάλι της. Είναι διαρκώς παρόν, σαν ενδεχόμενο, δυνατότητα και διαφυγή. Η Γουίνι όμως δεν οδεύει προς τα εκεί».

Ο Γουίλι δεν υπάρχει επί σκηνής

Από την παράσταση απουσιάζει ο Γουίλι, καθώς, όπως εξηγεί ο Σάββας, «ενώ τον παρουσιάζει ο συγγραφέας, αφήνει διαρκείς νύξεις ή και υπαινιγμούς ότι μπορεί και να είναι στο μυαλό της Γουίνι. Να υφίσταται ως παραίσθηση και όχι ως πραγματικότητα. Μας απασχόλησε διότι θελήσαμε να τονίσουμε τη σημασία που έχει ο άλλος άνθρωπος. Ακόμη και στην εσχατιά του κόσμου, η ανάγκη για τον άλλον είναι εξαιρετικά σημαντική. Αφαιρώντας τον Γουίλι ως παρουσία, εντείνεται η επιθυμία της Γουίνι να τον καλέσει. Να επικοινωνήσει μαζί του, ακόμα και να τον επινοήσει. Να τον εφεύρει, να τον αναζητήσει. Έτσι ο Γουίλι δεν υπάρχει

ως χαρακτήρας επάνω στη σκηνή. Η Έλλη Ιγγλίζ δεν υποδύεται τον Γουίλι, αλλά τον άλλον άνθρωπο. Που θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι μια διάσταση της Γουίνι, μια εκδοχή, μια φωνή του εσωτερικού της κόσμου. Η μια μελωδική, μουσική έκφρασή του. Η Έλλη παράγει ήχο επί σκηνής με βιολί, με κρυστάλλινα ποτήρια γεμάτα νερό, αλλά και με το σώμα και τη φωνή της. Και έχει και κάποια τραγούδια στα αγγλικά, που είναι από κομμάτια του κειμένου. Τα οποία έχει μελοποιήσει μέσα από τον αυτοσχεδιασμό και την έρευνά της. Την ίδια ώρα η Ανέζα σε κάποια σημεία εκφέρει κάποια κομμάτια ως άρια, ποίηση, τραγούδι, ρυθμική εκφορά του λόγου».

Το τραγούδι των Εβραίων γυναικών του Άουσβιτς

«Οι 'Ευτυχισμένες μέρες' είναι το μόνο έργο του Μπέκετ που έχει λυρικό φινάλε», διευκρινίζει ο Σ. Στρούμπος. «Τελειώνει με ένα ποίημα που είναι ένα εβραϊκό τραγούδι το οποίο τραγουδούσαν οι έγκλειστες γυναίκες στο Άουσβιτς. Αυτό είναι ανατριχιαστικό. Κι εδώ είναι που δημιουργείται μια συνομιλία των τριών έργων, που είναι το 'Περιμένοντας τον Γκοντό', το 'Τέλος του παιχνιδιού' και το 'Ευτυχισμένες μέρες'. Στον 'Γκοντό' υπάρχει μια κατάσταση ενεργοποιημένης προσδοκίας, στο 'Τέλος του παιχνιδιού' ο άνθρωπος είναι γυμνός μπροστά στην κατάσταση οδύνης που αφαιρεί από τη ζωή του κάθε νόημα. Και αναρωτιέται τι κάνει. Και στις 'Ευτυχισμένες μέρες' ο προβληματισμός συνεχίζεται, καθώς σε αυτήν την κατάσταση της οδύνης υπάρχει η σπίθα της ζωής που συνδέεται με την ανάγκη για τον άλλον άνθρωπο. Που του επιτρέπει να συνεχίζει να ζει και τον ωθεί να καθορίζει τους όρους του βίου του. Ακόμα και στα ακραία όρια του κόσμου, της Ιστορίας, της ζωής».

Ο σκηνοθέτης δεν κρύβει την «εξαιρετικά δημιουργική σχέση και συνεργασία» που αναπτύχθηκε με την Ανέζα Παπαδοπούλου, ηθοποιό μεγάλης και σημαντικής διαδρομής, έντονου βιώματος και ισχυρής προσωπικότητας.

«Ήταν ιδιαίτερη συγκίνηση για μένα, γιατί η Ανέζα συνεργάστηκε με τον Θόδωρο Τερζόπουλο πολλά χρόνια πριν, όταν ξεκινούσε στο ΚΘΒΕ, πολύ πριν το 'Άττις'. Συναντηθήκαμε απολύτως στην ανάγνωση του έργου. Είχε κι εκείνη την ίδια ανάγκη. Η Γουίνι είναι ένα ανθρώπινο παράδειγμα του θάρρους για ζωή στις πλέον δυσβάσταχτες συνθήκες. Πρόκειται για ένα ταξίδι σε όλη την κλίμακα του βίου. Από την ηδονή έως την οδύνη,

από το πένθος έως το πάθος, από τον έρωτα έως τον θάνατο. Είναι αυτό που λέει ο Μπέκετ μέσα στο έργο, 'ναι η ζωή υποθέτω, δεν υπάρχει άλλη λέξη'».

Μιλώντας για τους συνεργάτες του στέκεται ιδιαίτερα στον μεταφραστή Θωμά Συμεωνίδη. «Του είχα ζητήσει, γνωρίζοντας ότι ο Μπέκετ έδινε μεγάλη έμφαση στη μουσικότητα και τον ρυθμό, η μετάφραση που θα κάνει να έχει αυτά τα συστατικά. Και πράγματι μας έφερε μια πάρα πολύ σημαντική μετάφραση, καθώς υπάρχει συμπυκνωμένος ο φιλοσοφικός πυρήνας του κειμένου μέσα από μια ποιητική διάσταση και διάθεση αλλά και μέσα από την έμφαση στη μουσικότητα και τον ρυθμό».

Όσον αφορά στον συνθέτη και σταθερό συνεργάτη του Λεωνίδα Μαριδάκη, βρήκε, όπως λέει, "τον ήχο του καμένου τοπίου, ένα υπόκωφο ηχοτοπίο που διαπερνά όλη την παράσταση».

«Η Γουίνι είναι ένα ανθρώπινο παράδειγμα του θάρρους για ζωή στις πλέον δυσβάσταχτες συνθήκες»